

מכון הנרייטה סאלד
המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות

חלק ב': תקציר הצעת המחקר

א. רקע

מאז קום המדינה נהרגו בישראל 29,679 איש בתאונות דרכים¹. מדי שנה נהרגים בכבישים בישראל כ-500 בני אדם בתאונות דרכים, כ-3,000 נפצעים באורח קשה וכ-50,000 נזקקים לשיקום ארוך טווח. חשיבות הטיפול בבעיה נהיר ומוסכם ומושקעים בו מאמצים ומשאבים רבים. גופים וארגונים רבים בישראל עוסקים בתחום הבטיחות בדרכים ובכלל זה בתחום המניעה וההסברה, ובהם אפשר לציין את משרד החינוך, משרד התחבורה, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, המועצה הלאומית למניעת תאונות, ועוד. תכניות אף מופעלות על-ידי גופים ציבוריים, וכן על-ידי עמותות שונות העוסקות בנושא. למרות שבישראל מתקיימת פעילות נרחבת בתחום הבטיחות, נראה כי במקרים רבים איכות העשייה, הבקרה ובחינת יעילותן של הפעילויות אינן מן הגבוהות ואין נטייה שיטתית ומספקת לבחון פעילויות שנעשו במדינות אחרות או את יעילותן של אל ה הנעשות בישראל. מאחר שמתגבשת הסכמה לגבי אפקטיביות התכניות המשלבות התנסות מעשית וחויייתית, אין ספק כי חשוב לבחון ולהעריך את התכניות ככלל, ואת התכניות בעלות האופי היישומי-מעשי בפרט.

ב. מטרת המחקר

המטרה המרכזית של המחקר היא לבדוק את מידת האפקטיביות של הפעילות הנערכת במרכזי ההדרכה לבטיחות בדרכים בישראל.

ג. מתודולוגיה

בהתאם לנדרש בקול הקורא, יכלול המחקר שני חלקים:

- **חלק א':** סקירת ספרות מקיפה של הדרכים השונות הקיימות בישראל ובעולם לשיפור התנהגות בטוחה בדרכים בקרב תלמידי בית הספר, ומידת יעילותן. במסגרת סקירה זו יושם דגש על השיטה של מרכזי הדרכה לבטיחות בדרכים ועל מידת האפקטיביות של המרכזים.
- **חלק ב':** מחקר אמפירי של המידה שבה הפעילות במרכזי ההדרכה מובילה להטמעת מסרים של התנהגות בטוחה בדרכים. בהתבסס על המחקר האמפירי תגובשנה המלצות לשיפור התכניות.

כלי המחקר שיפותחו לצורך מחקר ההערכה כוללים: ראיונות עומק, ביקורים ותצפיות במרכזים, שאלונים ותצפיות של תלמידים בשלוש דרגות הכיתה (ד', ה', ו'); שאלונים למדריכים במרכזים בכל מרכז, למחנכי הכיתות, לרכזי בטיחות בדרכים בבתי הספר ולמנהלי בתי הספר.

¹ נתונים המוצגים באתר האגף לזהירות בדרכים, משרד החינוך. מעודכן לסוף דצמבר, 2007. אוחזר ב-10.6.2008

המדגם: יידגמו 7 מרכזי הדרכה (מתוך 20 מרכזי הדרכה ברחבי הארץ), מרכז אחד בכל מחוז שבו קיימים מרכזים. בכל אחד משבעת המרכזים שבמדגם תידגם כיתה אחת מכל דרגת כיתה (ד', ה', ו'). כן ייבחר בית ספר אחד שתלמידיו אינם מגיעים למגרשי ההדרכה כקבוצת השוואה.

ה. תרומה יישומית של המחקר, וחדשנות המחקר

מאז הקמת מרכזי ההדרכה הראשונים לבטיחות בדרכים, לפני כ- 25 שנה, לא נבחנה לעומק מידת האפקטיביות של הפעילות הנערכת בהם. מכאן חשיבותו, נחיצותו, ומשמעותו הרבה של מחקר ההערכה הנוכחי. במרכזי ההדרכה מבקרים מדי שנה כ-100,000 תלמידים, ונערכת בהם הן פעילות עיונית-תאורטית והן פעילות מעשית-חוייתית. ממצאי ההערכה, שיתקבלו מהכלים המגוונים – ראיונות, תצפיות ושאלונים – ישרטטו תמונה מלאה, עד כמה שניתן, של הפעילות במרכזים. יתר על כן, ממצאי ההערכה יספקו מידע חיוני על מידת השגת מטרות התכנית ויעדיה. ממצאים אלה יסייעו למקבלי ההחלטות ולמפעילי המרכזים לעמוד על תחומי החוזק של התכנית ועל הבעיות בשטח, הן בהיבט התוכני והן בהיבט התפעולי, לעמוד על טיבה של ההדרכה, להביא לניצולם המקסימלי של המרכזים ולהניב תרומה רבה ככל האפשר לתלמידים. ההערכה תיתן במה לעמדותיהם ולהצעותיהם של צוותי ההדרכה במרכזים השונים, ותציג את רעיונותיהם של כל היכולים לתרום מניסיונם למען השגת מטרות התכנית ויעדיה.

* * *